

NOVADI ZAĻO

Lai veicinātu atkritumu optimālāku apsaimniekošanu, gan pārtikas produktu ražotāji, gan pircēji tiek aicināti pārdomāti izvēlēties vieglās plastmasas izstrādājumus, jo kastītes, trauciņi, spainīši un maisiņi, kur veikalos sapakoti pārtikas produkti, nereti nav no pārstrādājamas plastmasas.

Viegli apjukt iepakojumu šķirošanā

Tādi gatavie pārtikas produkti kā, piemēram, gaļas izstrādājumi, desiņas, piena izstrādājumi, dārzeņi tiek iepakoti vieglajā plastmasā, ko patērētāji var izmest šķirojamo atkritumu konteineros, ja iepakojums ir tīrs no ēdiena atliekām.

Vietnē skiroviegli.lv skaidrots, ka šķirotos atkritumus ir iespējams pārstrādāt dažādos veidos, tāpēc savākšanas vietās var atšķirties nosacījumi, kādi tieši atkritumi tiek pieņemti un kā tie jāsgatavo pirms nodošanas. Neskaidrību gadījumā ir jāiepazīstas ar konkrētās savākšanas vietas apsaimniekotāja publicēto informāciju vai jāsazinās ar apsaimniekotāju.

2020. gadā veiktajā pētījumā "Gudri šķirot – gudri pakot" secināts, ka gandrīz 20% no vieglā iepakojuma konteineros, kas tika analizēti, nav iespējams novirzīt pārstrādei – izmetie atkritumi neatbilst tam, ko drīkst ievietot konteinerā, iepakojums bijis netīrs vai neatbilstība radusies šķirošanas līnijas kļūdas dēļ (neliela daļa).

Iemesls nepārstrādājamā iepakojuma īpatsvaram konteineros ir gan patērētāju neapziņīgums, gan, ļoti iespējams, nezināšana. Pētījuma autoru – "Zero Waste Latvija", ZA00 un "AJ Power" – ieskatā liels Latvijas izaicinājums ir nepārstrādājamo iepakojumu aizstāšana ar pārstrādājamiem iepakojumiem, kas atvieglotu iedzīvotājiem domāto komunikāciju par vieglā iepakojuma dalītu vākšanu. "Nebūtu racionāli iedzīvotājiem likt par pienākumu pārziņāt un analizēt katru iegādāto iepakojumu un izvērtēt tā derīgumu pārstrādei. Līdz ar to nepārstrādājamo vieglo iepakojumu, kas ir nonācis vieglā iepakojuma konteinerā, nevar uzskatīt par konkrētā patērētāja kļūdu, bet gan par sistēmisku problēmu," uzsverts pētījuma ziņojumā.

Iedzīvotāji var ar savām ik-

dienas izvēlēm parādīt to, ka ir gatavi šķirot, un pēc iespējas vairāk izvēlēties pārstrādājamu iepakojumu. Tomēr vislabākais būtu patērēt pēc iespējas mazāk iepakojuma. Tas jau pašā pamatā palīdzētu samazināt kopējo atkritumu daudzumu.

Garšas kvalitāte un ilgāka uzglabāšana

No ražotāju viedokļa, lai spētu nodrošināt higiēnas prasību ievērošanu un garšas kvalitāti, iepakojot atsevišķus pārtikas produktus, nav iespējams izvairīties no vieglās plastmasas izmantošanas. Taču arī šeit pastāv dažādi iespējamie risinājumi. Uzņēmums "Priekuļu gardumi", kas piedāvā mājas kūpinājumus, kulināriju, konditoreju un citus labumus, vairuma gaļas izstrādājumu iepakojšanā pirms trim gadiem pārgāja uz vakuuma iepakojumu, iepriekš izmantoto plastmasas trauciņu un spainīšu vietā. Saimniece, pavāre un tehnoloģe Una Kārklīņa skaidro, ka primāri šī izvēle bijusi garšas kvalitātes uzlabošanas, kā arī plašāku uzglabāšanas iespēju vadīta. Savukārt ogu stenda produkcijai izvēlēts tikai kartona iepakojums.

"Ar spainīšiem pārstājam strādāt tāpēc, ka vienalga likās, kaut arī tie ir pārtikas iepakojšanai atļautie, tiem ir kaut kāda plastmasas piesmaka klāt. Lai tās smaržas nebūtu, nācās iepriekš spainīšus plaucēt. Beigās lieka laika tērēšana. Nu jau trešo gadu cīņus, sardeles, šašlikus – liekam vakuumā, jo tad labāk un ilgāk uzglabājas, gaisa temperatūra netiek klāt. Kā arī, mājās aiznesot, šo produkciju var ērti sasaldēt vēl ilgākai uzglabāšanai," priekšrocības vakuuma iepakojumam min U. Kārklīņa. Cenas ziņā ražotājam lielu atšķirību viņa neesot novērojusi. Arī no vides ietekmes viedokļa tas savā ziņā ir ieguvums – ilgāks pārtikas produkta mūžs samazina pārtikas atkritumu daudzumu, kas ir būtiska problēma atkritumu apsaimniekošanā. Tonna pārtikas atkritumu rada krietni vairāk oglekļa dioksīda, nekā tiek patērēts, lai saražotu tonnu iepakojuma.

"No mums nopērk svaigu, bet, ja ieliek produkciju bagāžniekā, ārā saulē 30 grādos un visu dienu nostāv... Tad līdz mājai tie cīņi maisiņā jau būs paspējuši apglumēt. Savukārt vakuumā iepakotam nekas nenotiks, arī bagāžniekā ieliktam, jo gaiss netiek klāt," vēl vienu jaunā iepakojuma priekšrocību

Pārtikas ražotāji meklē alternatīvas

Oskars Dumpis novērojis, ka "Priekuļu gardumu" produkcija, kopš plastmasas trauku vietā tiek iepakota vakuumā, ir ērtāka tirgošanā un pircējiem – lietošanā.

Ne visa vieglā plastmasa ir pārstrādājama; pārskatot savu šķirojamo atkritumu kasti, atklājas, ka tikai viens no materiāla ziņā līdzīgiem iepakojumiem ir derīgs pārstrādei – ar marķējumu "LDPE 4".

nosauc U. Kārklīņa. Viņa atzīst, ka iesākumā pircēji raukuši degunus par vakuuma iepakojumu, jo tas atgādinājis lielveikalos nopērkamo produkciju. Taču tagad visi esot apmierināti, jo paši novērojuši, ka šādā iepakojumā gaļas izstrādājumi ilgāk un labāk uzglabājas.

Dažādas ruletēs un kūpinājumu gan neiepakoj vakuumā. Desmit gadu darbības laikā "Priekuļu gardumi" pieslīpējuši veiksmīgu ražošanas un tirgošanas grafiku, lai neilgi pēc izgatavošanas gardā produkcija jau būtu izpirkta. Madonā "Priekuļu gardumu" saražoto tirgo Oskars Dumpis. Jautāts par pircēju izvēlēm saistībā ar vieglās plastmasas izmantošanu, viņš spriež, ka par to aizdomājas vien retais.

"Nopērkot produkciju, sākumā ieliek to mazajā, tad vēl lielajā iepakojumā maisiņā. Šķiet, ka tomēr kaut kā neaizdomājas. Ir, protams, kas nāk ar savu groziņu, auduma maisiņu vai bez tā, un iepakojumus aiznes vienkārši rokās, bet tie salīdzinoši ir retums," novērojis O. Dumpis.

Ar iepirkšanos izdara izvēli

Janas Romānovas ģimene dzīvo Ķekavā, un braukt uz veikalu ar auduma maisiņiem, lai mājās pārvestu dārzeņus, augļus un citus produktus, viņiem ir jau ierasta prakse. "Tā kā ievērojam noteiktu diētu, bez piena, tad izvēle paliek mazāka un iespējas iegādāties sveramus produktus arī. Riekstus, sēkliņas pārkam vai nu veikalā "Gemoss", kur ir lētāk un pieejami lielie iepakojumi, vai beziepakojuma veikalos, kur cena gan ir augstāka. Manu pārtikas produktu izvēli noteiks produkta sastāvs, nevis tas, vai vāciņš ir vai nav pārstrādājams. Tomēr no restorāniem izvēlamies "Vairāk Saules", jo viņiem trauciņi līdzņemšanai ir kompostējami. Citus produktus pārsvārā pārkam vietējā "Rimi", pie vietējiem zemniekiem," savas ģimenes iepirkšanās paradumus un viedokli par vieglo iepakojumu min J. Romānova.

Savukārt Jurgis Volodins, ikdienā iepērkoties, iesākumā vērtē iepakojuma draudzīgumu videi: "Pārsvārā to vērtēju, mēģinot atbildēt uz jautājumu: vai šis ir jēdzīgākais veids, kā iepakot šo produktu? Ja man nav ilgi

jādomā, lai atbildētu ar "nē", attiecīgo produktu neizvēlos." Attiecīgi priekšroka tiek dota tādiem pārtikas produktiem, kuru iepakojumu var šķirot un/vai pārstrādāt, vai pat vēl labāk – iepakojuma nav vispār. "Protams, tas (iegādāties attiecīgus pārtikas produktus bez iepakojuma – Aut.) ne vienmēr ir iespējams, bet tieši patērētāja rokās ir to izvērtēt un ar savu naudu paust viedokli pret tādām precēm kā celofānā ielaminētām kartona kārbām, kurās iekšā ir piecas mazākas paciņas, kur katrā cepums ir ielikts vēl maisiņā. Sapņos redzu to, ka par katru bezjēdzīgo iepakojuma kārtu tiek dubultots PVN, bet pagaidām par mazāk iepakojuma es labprāt maksātu arī vairāk."

Jautāts par novēroto saistībā ar mājražotāju produkciju un iepakojumu higiēnas prasību nodrošināšanu, viņš retoriski noteic: "Stundām stāv uz letes un tad pēkšņi gūst nepieciešamo higiēnas devu, pirkuma brīdī ielikti maisiņā?" Tādēļ Jurgis uz tirdzniecības izvēlas ņemt līdzīgu savu maisiņu vai citu iepakojumu, traukus, ja nepieciešams, un cenšas paspēt atteikties, pirms pārdevējs jau zibenīgi izsniedz plastmasas maisiņu.

Materiāls tapis ar Latvijas Vides aizsardzības fonda atbalstu. Par publikāciju saturu atbild SIA "Kurzemes Vārds" un reģionālās izdevniecības.